

4
DE OPTIMO SPLENDIDIORIQVE

ELOQVENTIAE GENERE

AD ORATORIAM SACRAM TRANSFERENDO

ORATIO

AD FVLGENTINOS ALVMNOS

HABITA

A FRANCISCO XAVERIO ROMEV BRV
academiae Valentinae doct. theologo, atque in Ful-
gentino Murciae seminario humaniorum litterarum
primario professore publico.

IN EODEM SEMINARIO

X. KALEND. OCTOB. C1C1CCCLXXXIII.

MURCIAE

Ex Praelo VIDVAE Philippi Teruel : Via Lintearia.

DE OPTIMO SPLENDIDIORQUE

ESSENTIALI GENERE

AD ORATORIAM SACRAM TRANSFERENDO

ORATIO

AD FACULTATES ALVANNOS

HABITA

A FRANCISCO MARTINO ROMER BRN

in diebus Martii 1774

in aedibus publicis

in aedibus publicis

IN EODEN SEMINARIO

in aedibus publicis

WURZBURG

In aedibus publicis

Video, iuvenes ornatissimi, alacriores vos multo hilarioresque hodierna celebritate studiorum vestrorum curriculum aut prosequendi, aut absolvendi gratia in splendidam hancce maximeque illustrem divinarum humanarumque disciplinarum sedem convenisse. Rapuerat antea animos vestros institutionis ac doctrinae genus, quod & ubertate & gravitate & elegantia & fructu praestantissimum ac in primis coli dignum acceperatis. Invitarat frequens professorum coetus cum ingenii ac industriae, tum sublimiorum doctrinarum haud vulgari commendatione clarus. Duxerat disciplinae ratio severe sanctissimeque constabilita. Potissimum vero egregie vos fuisse captos existimaverim excellenti maecenatis patronique nostri fama virtutis atque erga praeclarissimarum artium studia beneficentissimae voluntatis. Et vero cuius animum non illius viri nomen alliciat, quem unum post hominum memoriam huius amplissimae urbis ac regni litterario splendori & ornamento plurimum providisse: quem optimae doctrinae rationi, sed maximis praeiudiciorum opibus in invidiam adductae atque iactatae manum liberalissime porrexisset honestissimumque domicilium peramanter suppeditasse: tum etiam de optimarum artium dignitate magnificentius exornanda dies noctesque cogitavisse, omnes & sentiant & confiteantur? Multa cunctus hic populus à benignissimo antistite clarissima beneficia accepit: quorum nullum neque tam diuturnam, neque tam solidam, neque tam posteritati gratam adferre laetitiam potuit. Haec omnia tantam fruendo habere voluptatem intellexistis, ut liberalem in vos exstitisse fortunam existimaretis, quod tranquillissimam vobis sapientiae stationem atque amplissimo studiorum vindici sane carissimam obtulisset. Sed cum mortalium industria ad litterarios subeundos labores praemiorum amplitudine potissimum commoveatur; hoc tam nobili demum atque amplo ornamento ab Hispaniarum rege studiis vestris augendis perbenigne delato, quod futurum illud siet ubique terrarum integerrimum ingenii vestri atque ope-

rae in egregia hac institutione bene locatae testimonium; quanto vos magis alacres oportet esse factos, atque ad desudandum in litterario pulvere paratiores? Nam si tantum industria vestra superioribus annis in vario doctrinarum genere declarata valuit, ut patronum nostrum permunicipum ad postulandum pro vobis novum beneficium; regem eiusque senatum ad summa illud liberalitate tribuendum compulerit: non sperem vos nulli mortalium postmodum contentione cessuros, cum regem optimum, senatum amplissimum, illustrissimumque praesulem ad vestra studia exornanda benevolentissime certantes prospiciatis? Quid igitur causae adferri possit cur ego vos ad severioris litteraturae commendationem inflammare hoc tempore ac excitare nitar, qui nil à vestro illius parandae studio monitis & hortationibus relictum esse putem loci? Enitar tamen. Non quo graviorum doctrinarum laudes oratione mea decantem, atque ita, illius amorem gloriae animis vestris inspirem, ad quam adipiscendam ardentes vos sane ac erectos intelligo. Sed ut, quomodo possim ad illud industriae genus impellam, quo cetera debent studia paene vestra comparari. Vestra, inquam, lectissimi iuvenes, qui ecclesiasticam rempublicam cogitatis, atque in divinarum rerum castris mereri stipendia voluistis. Profecto nemo vestrum nescire potest oratoriam sacram praecipuum gravissimumque ordinis vestri munus exercitationemque futuram, qui operam vestram populo christiano sitis aliquando navaturi. Sed quis est qui non intelligat quam maximas orationis opes & ornamenta ad eius modi munus splendidissime & cum laude sustinendum requiri atque postulari? An vos quemquam existimatis aut cohortari ad virtutem ardentem, aut à vitiis acerrime revocare, aut vituperare improbos asperrime, aut laudare probos exornate, aut cupiditatem vehementer frangere accusando, aut levare dolorem mitissime consolando: uno verbo, concionandi officio diligentissime satisfacere praeclaro eloquentiae apparatu nudatum ac destitutum posse?

Quamobrem cum permultos exstare perspiciam, qui eloquentiae ornatum & splendorem in oratoria sacra tamquam minus utilem ac supervacaneum vituperare ausint ceterosque pertrahere in ignavissimam opinionem conentur; non committam, ut, quantum in me quidem situm erit, cum peracerbo atque irreparabili laudis vestrae damno ea diutius invalescat.

Molestissimum siquidem foret, quorum ingenii praestantia doctrinaeque ornamenta ne minima quidem ex parte cum vestris forsitan conferri queant, horum vos hoc tempore censorio supercilio decipi, atque ob amplissimae facultatis neglectum inter gregarios olim recenseri milites, qui imperatorum insignibus praefulgere valuissetis. Vestrae igitur existimationi ac famae, quam ego plurimi facio, in posterum prospecturus, nihil consultius providentiusque facturum esse nunc puto, quam si eloquentiae illi splendidae atque singulari, orationem graviter ornanti, adfectus nobiles excitanti, atque admirabili diligentia decorum servanti in oratoria sacra deferri principatum oportere, atque adeo vobis, ingenui adolescentes, quam impensissime colendam ipsam demonstravero. Quod quidem argumentum eo vehementius doctissimos viros qui me dicentem sua praesentia cohonestare voluerunt comprobaturos esse confido, quanto est illud, ut ego quidem sentio, & ad vitiosam concionandi rationem, quae iam dudum cum magno ingeniorum nostrorum dedecore impune grassatur atque ecclesiasticos viros ab rectis eloquentiae studiis detorquet, exagitandam; & ad priscam germanae eloquentiae dignitatem revocandam appositius.

Ac nobis quidem de hac tota controversia cogitantibus illorum è vestigio personare clamores videmur, qui incompto ac exanguis orationis generi studentes, omnem proinde orationis florem ad delectandum excitandumque spectantem parvipendunt, atque ex oratoria sacra explodi debere dictitant & exhibitari. Quae, inquiunt, est isthaec sermonis forma quam inducere in orationes sacras cupidissimi elegantiarum contendunt? Cui bono linguae ornamenta esse queant ad plausum solummodo captandum comparata? Numquid nos & orationis iucunditatem consectando, & ad ornatissimum loquendi modum adspirando ut profanorum simillimi oratorum videamur, commitemus? His orationis deliciae, lepores, dicendi veneres; his artes concitandi motus integrae reserventur sane, quorum potissime intersit auditorum animos sermonis oblectamento quam suavissime retinere. Nos autem, quorum conatus atque animorum ardor omnis erudendis in coelesti doctrina mortalium animis intentus debet esse, eisque viam ad immortalitatem certissimam rectissimamque communiendo: quam oportet esse in dicendo graves!

quam

quam temperatos ! quam ab omni rhetorum flore disiunctos atque remotos ! Quid quod ars illa res concinne amplissime-que explicandi ac mirabilium adfectuum ciendi , insigni caliditate videtur esse ad non bonas , certe parum probabiles causas obtinendas , excogitata. Ut quae simplicissimis enunciata verbis animos adfecissent molestia , ornatus splendore adhibito delectabiliora se illis offerrent & illustriora. Nemini profecto latere potest ad huiusmodi orationis blandimenta flectendique artificium confugisse olim iniquos legislatores , populorum tyrannos , vindices falsae doctrinae , ac militaris gloriae avidissimos imperatores. Ut incautos animos simulata virtutis specie in fraudem impellerent , eosdemque ad ea amplexanda veluti cogent , quae essent cordato cuique tamquam iniusta , acerba , vana , calamitosaque , non effugienda modo , verum etiam summo plane odio prosequenda. Et quo alio artificio putemus usos impudentissimos scelestissimosque homines à quibus diversis temporibus ecclesia Dei afflicta luctuosissime ac divexata fuit ? Nonne ipsis est familiarissimum fucati sermonis illecebris inescare populos ad pestilentissimas ipsorum mentibus inserendas opiniones ? Ipsi , ipsi nostrae memoriae adulterini sapientes optimaе philosophiae portenta , regnorum busta , morum atque honestatis flammæ , generis humani dedecora , quibus , rogo , armis ad augustissima monarcharum iura convellenda , sacrorum religionem delendam , divinarum denique & humanarum praestantissimis quibusque rebus nefarium bellum inferendum exarserunt , nisi callidissima atque omni blandiendi animis artificio elaborata oratione ? Illae igitur causae vanissima ornatus pompa animorumque excitatione egent , quae sint falsae turpes atque à recta ratione sane quam abhorrentes. Nostra vero causa , vel Dei potius , qua nulla melior fingi valet , nulla honestior ne minimo quidem opus habet ornamento , auxiliove ab arte repetito , quo gratissima accidere possit omnibus facileque iucundissima. Nam si venustatem in ea quaeris , quae cum divini verbi , pulchritudo vocari in contentionem possit ? Si veritatem requiris , nonne evangelica doctrina divino fulgore omnium illustrissimo splendescit ? Si rerum praeterea ac sententiarum magnitudine ducare , an dubitas quin divina illa sapientia humanos sensus quosque magnificentissimos sublimitate longissime vincat ? Si prudentiam , si

bonitatem, si iustitiam, si benignitatem in eadem causa cupis, si cetera denique eminentissimarum virtutum ornamenta commovendis animis valde accomodata, pro Deus immortalis! quis illarum rerum mirificam suavitatem, quis sermones sempiterni boni amorem plane incredibilem spirantes non dicam exprimere possit dicendo, sed ne capere quidem cogitando?

Quod si quae evangelium christianum simplicissime expositum ac explanatum singulari sua atque divina virtute effecit essent nobis omnia referenda, possemus dicere expugnatos regum animos atque devictos. Loqui idola abiecta prorsus atque prostrata. Numerare integros populos ad fidei veritatem adductos. Eos demum collaudare triumphos, quos neque Alexander, neque Caesar, neque alius fortissimorum bellatorum quispiam maximo animorum ardore & armorum adipisci unquam valuisset. Quae cum ita sint, nihil est cur de ornate atque ad affectus ciendos accommodata dicendi artificio, ex quo nullus in sacras conciones proficiscatur fructus, magnopere laboremus. Scite dicebat Euripides veritatem in simplici despectoque cultu placere. Ut eam iniuria adficere videantur, qui propriam ipsius atque nativam lucem clarissima quaeque antecedentem luminibus ex arte depromptis reddere nituntur splendidiorum. Ne igitur futuri sumus ii, qui delicatorem istorum lenocinia nobis fraudem ferre patiamur, atque rerum tantummodo praestantiae gravitatisque adhaerentes in sermonis simplicitate libentissime conquiescemus.

Talis est, viri clarissimi, censorum, qui lautissimas eloquentiae artes fastidiunt, atque iuventutem ad oratoriae sacrae arcem contendentem ab earum studio abducere moliantur, oratio. Quam mehercule orationem cum adversus communem ac pervulgatam politiorum hominum sententiam, contraque gravissimam sapientissimi cuiusque rationem, denique in optimam animorum imperatricem à qua sunt fundatae urbes, inductae atque servatae leges, regna suaviter culta ac temperata exultantem plane triumphantemque videatis: in minime dubiam spem adducor, mihi dum ea dico, quae ipsi refutandae videntur esse appositissima, quaeque ad nostrorum adolescentium institutionem permagni interesse video; nullo vos modo denegaturos eam, qua me proximis annis ornatum

tum esse voluistis, benevolentiam & humanitatem. Etenim etsi illa quam dixi eloquentia nullam extemplo commoditatem christianae multitudini polliceretur, ac solis contineri videretur limitibus delectationis: esset tamen, meo quidem iudicio, oratoriae sacrae adfixo non mediocriter excolenda. Nam cum ex gravi ornatoque sermone peregregium omnes capere oblectamentum videamus, eosque maximi fieri ac summis efferri laudibus oratores sacros animadvertamus, quos elegantissime homines loqui senserint & ornatissime; illorum contra vocem, in quibus nihil animi, nihil politiei, nihil flosculorum, nihil energiae putent, quamvis sapientissimam repudiari: quae, malum, sit ista stultitia data veluti opera in despectionem incidere velle, ac honestissimae possessionem laudis ab aliis occupari sinere? Compertum equidem habeo non esse oratori sacro popularem auram aucupandam, sed Christi optimi maximi gloriam salutemque populi christiani extremum esse quo omnes illius oporteat conatus cogitationesque referri, ut quanto ad illud propius accesserint, tanto sint ipsae ducendae liberaliores. Verum tamen si illa orationis efficacia & iucunditate illud efficere possumus & obtinere, ut christiana multitudo ad sacras audiendas conciones frequentius conveniat, libentius audiat, vim veritatis dilucidius percipiat, verbum Dei diligat impensius, cur non ad id genus laudem velis equisque contendere & adlaborare decet, ex qua uberes nobis iuxtaque suavissimos promittere debeamus fructus? Atque huic quidem sententiae neutiquam refragatos crediderim veteres ecclesiae proceres gravissimosque post evangelium conditum concionatores. Qui si eloquentiae artibus ad christianam rempublicam regendam atque gubernandam nihil adiuvari putassent, quid esset, cur se ad earum studia quam ocissime contulissent? An luisse operam crediderimus homines plurimis & severissimis occupationibus impeditos quos ab disertissimis vetustiorum scriptis pervolutandis, ab scriptitando declamitandoque nunquam aut otium abstraxerit, aut voluptas avocarit, aut denique somnus retardarit? Minime vero, auditores, minime. Sed cum praeclare cognoscent quanta vi ad deliniendos animos polle-ret eloquentia eosdemque in quamlibet partem permovendos, ipsam propterea oratoriae sacrae adhibere voluerunt, quam christiano populo sibi concredito oppido quam utilem at-

que

que salutarem fore prospexerunt. Non itaque remisse & oscitanter viri christianae reipublicae bonum in oculis animoque ferentes, sed pertinaci labore, ingenti studio ac diligentia plane incredibili ad excelsum eloquentiae culmen properarunt, donec tandem voti compotes facti, sapientiae opes quibus magnifice enituerunt masculae praestantissimaeque orationis ornamentis aeterni foederis vinculo auspiciatissime consociauerunt. Ex hoc genere fuisse accepimus (ut omittam antiquissimos evangelii praecones) beatissimum Basilium cognomento Magnum non omni modo genere ac varietate doctrinae perinstructum atque perpolitum, sed tanta etiam in concionibus sacris eloquentiae nobilitate florentem, ut ipsius elegantia, nitor, dignitas, affluentia, gratia, sublimitasque, in admirationem sui valuerit convertere litteratissimam posteritatem, qui tam eximias atque praestabiles orationis praerogativas singulari elogio honestandas esse censuerunt, Demostheni eloquentiae graiae principi citra controversiam nobilissimo comparandum ipsum confirmantes. Ex eodem Gregorium Nazianzenum eundemque Magno Basilio consuetudine, similitudine morum, studiis, sententiis, omni denique ratione vitae coniunctum. Cuius ea sunt in eloquentiam sacram promerita, tam illustria ac memorabilia, ut cum orationis dulcedine, tum arte periodica, tum in servandis artis legibus adcuratone, neque suavissimo Isocrati, neque Tullio concinnissimo, neque rhetoricae praeceptionum cultori ceteris diligentiori plane videatur concessisse.

Sed eloquentiae sacrae arcem eruditorum nemine reclamante tenet Chrysostomus. Qui naturae providentia videtur natus ut in eo vires suas omnes eloquentia experiretur. Exstitit ipse veluti quoddam clarissimum eloquentiae theatrum, quod esset ecclesiae ornamento sane pulcherrimo; verbi divini praeconibus exemplari proposito ad imitandum; omnibus cultis doctisque saeculis & gentibus stupori. Nihil illo facundius, nihil uberius atque copiosius, cuius affluentissimi Platonis ubique superare videatur oratio. Suavitas in eo sermonis tanta, ut ex eius ore sentias orationem fluere dulcedine ipsa dulciorem. Quid, si ornatus contemplere varietatem? Admirere venustos lectissimosque colores cum summo decore animos exhilarantes. Quid, si amplificationes respicias? Credas ipsum persaepe vibrare fulmina. Quid, si lu-
mi-

mina sententiarum , verborum splendorem ac sensum sublimitatem spectes ? In his omnibus nulli esse secundum confiteare. Cuncta illius myrothecia oppido pulcra & quod maxime in laude poni debet , ab omni redundantia & adscititio lepore remotissima.

Dici profecto nequit quantopere isthaec praecellant , sintque adeo singulari eloquutionis dignitati conducibilia. Illud est tamen longe maius multisque partibus validius & praestabiliusque. Facultas nimirum ciendorum adfectuum sane quam rara , in qua regnasse ille videtur , ac Demosthenem ipsum huius artis antesignanum praecurrisse. Haec illi Chrysostomi nomen & existimationem dedit , meritissimeque ipsum in altissimo eloquentiae gradu collocavit. Et certe reconditas hominum cogitationes quis diligentius pernovit ? Iracundiae fasces quis integrius potentiusque subiecit ? Conscleratissimas animas quis vehementius increpavit ? Contumaces atque refractarios quis feliciter expugnavit ? Furore exardescentes quis blandius suaviusque delinivit ? Ipsemet auditorum conventus vim Chrysostomi hac in parte declarat , qui modo ingemiscens , modo lacrimans , modo suspiriis exanimatus acclamatione etiam atque plausu , Chrysostomum dominum , Chrysostomum regem atque victorem mentium fortunatissimum confitetur.

Nam quid ego de occidentalis ecclesiae clarissimis loquar concionatoribus ? Mihi vero satis fuerit Cyprianum , Ambrosium , Augustinum oratoriae sacrae lumina laudavisse. Quorum primus ob admirandam concitandorum adfectuum , qua valuit artem , atque orationem torrente vehementiorem plurimam ac excellentem à doctis viris retulisse laudem iudicatur. In Ambrosio tanta effulget orationis maiestas , ut solium eloquentiae atque sedem in ipso collocatam putes. Suavitate & copia permirifice rapit auditorem. Prorsus ut Augustino delicatissimi ceteroquin ac perspicacissimi ingenii viro ipsum concionantem audienti ingentem sui moverit admirationem , cuius uberrimi praestantissimique gloriam fructus nulla unquam est oblivio obscuratura. Atque is quidem qui propter innumerabilia propemodum illius ac immortalia in christianam rempublicam merita , fuerat mihi primum commemorandus tantum abest ut praeclarae eloquutionis decus ab oratore sacro repudiandum putarit ; ut se orationis

lu-

luminibus generosisque adfectibus nunquam non studiosissimum praebuerit ; venustorumque pigmentorum artis amantissimum.

Quae cum ita sint , tam insigni nos stupore animi atque tarditate futuri simus ut infantissimorum hominum sententiam atque id quod assequi nequaquam potuerunt nauseantium , talium consilio virorum ulla ratione praefereendam ducamus ? quorum virorum ? quorum ? quos tamquam clarissima ingenii lumina , rerum divinarum & humanarum scientiae decora , religionis verae signiferos , eloquentiae sacrae arbitros cunctarum aetatum encomiis nobilitatos novimus atque ad famam elatos sempiternam ? Ut non tam honesti ac officiosi videamur , si illorum observantissimi coluerimus auctoritatem , quam turpes & ingrati illa deserta, iudicemur.

Sed parum diligenter & officio meo & exspectationi vestrae arbitrarer satisfacisse , si cum illustres ac in primis nobiles post homines natos concionatores plurima eloquentiae supellectile vobis exhibuissem exuberantes ; non perinde frugiferos admodum christianae reipublicae illa dicendi facultate quam plurimum laborando sibi compararunt , eisdemque commodissimos protulissent. Ego vero sic intelligo nullius esse tantum flumen ingenii , nullam dicendi tantam vim , tantam copiam , quae non dicam exornare , sed enarrare quidem illius eloquentiae compendium possit. Vos appello, Antiocheni ac Byzantini populi , religionis olim sedes nobilissimae , ac testes immortalium beneficiorum , quibus Chrysostomus & Nazianzenus , duo sidera vestra , eloquentiae virtute cumulaverunt rempublicam. Vos etiam principes , optimates , tyranni ac haereticae pravitatis propugnatores. Qui Ioanni adversus fastidium , insolentiam, luxuriam , impotentissimam dominationem , denique in vestram corroboratam vetustate audaciam resistere nequivistis declamitanti , atque sententia , aut instituto vitae commutato , aut fuga interdum ab eius oratione devictos prostratosque commonstravistis. Te etiam Caesareae civitas, quae Magni Basilii vocem propugnatricem salutis praedicasti tuae. Tum cum inaudita famis calamitate pressa eximium illum virum vidisti opulentorum animos ad misericordiam ita tenere flectentem , ut quos antea maximopere restrictos eras

experta, eosdem confestim ita benignos erga cives tuos animadverteris, ut eis pares inveniendos fore nullos existimaveris. Vos etiam mutae Italiae regiones imploro atque Ambrosii auctoritate, sapientia, eloquentiaque illustratae. Quis apud vos religionem florentem servavit atque retinuit? nonne Ambrosii oratio? Quis idololatriam caput efferre conantem obtrivit? nonne Ambrosii oratio? Quis ecclesiarum iura fortissime vindicavit? nonne Ambrosii oratio? Quis Arianos fregit, quis Priscillianistas, quis Iovinianos ac ceteros religionis maiorum pestem nefarie molientes? nonne Ambrosii oratio? Nullum dicendi finem facerem, si quantum christianae salutis reipublicae Ambrosii oratio conduxit, docere hoc tempore velim.

Nec minus sunt suscipienda atque sempiterno praeconio digna, quae Cyprianus & Augustinus Africanæ ecclesiae propugnacula eloquentia communiti praestitere. Pro dii immortales! quam fortiter feroces animos perdomuerunt! quanto robore sanctissimas leges ab sacrorum praedonibus vindicarunt! quam mira virtute vanitatem idolorum impune volitantem compescuerunt? An dicam illorum eloquentiam de reipublica benemeruisse, qui amplissimas urbes turbulentissimis seditionum motibus effervescentes ipsorum voce videam fuisse pacatas? Asseram schismaticos talium oratione praesulum commoveri solitos, qua non modo circumclusos ac debilitatos senserunt, verum etiam superatos atque percussos? Haereticos gravissimam eorundem dicendi artem perhorruisse confirmabo, quae de Donatistis, Pelagianis, Manichaeis, ceterisque hostibus antiquae fidei teterrimis illustrem sane magnificentissimamque victoriam reportavit? Demonstrem::: sed quo tendit oratio mea? me recordem! qui excellentissima ac fortia facinora summorum ecclesiae virorum à divina eloquendi facultate orta, oratione mea comprehendere in praesentia coner, quae sunt omnium paene gentium litteris linguis monumentisque decorata. Sed facit patriae caritas, qua nihil est in rebus humanis neque dulcius, neque iucundius, ut non possim non factum pulcherrimum hoc loco commemorare, & quod in causam nostram apprime quadrat, & quod sit illud, quomodo mihi persuadeo, clarum nobilissimumque Hispaniae gloriae monumentum. Neminem nostratum esse puto, qui non Leandri, Isidori, Fulgentii, trium virorum sanctis-

tissimorum memoriam singulari immortalique benevolentia, vel amoris potius teneritudine prosequatur, nedum religiosissime colat. Et merito quidem. Nam, ut mittam maiorum imagines, quibus fuere sine controversia clarissimi, habuerunt à natura indolem generosam sane ac prorsus regiam. Fuit in eis eximia ac saeculi captui longe superior liberalium artium disciplinarumque cognitio. In graeca ac latina eruditione exquisite & magna cum laude versati. Nulla divinarum rerum pars est, cuius non ipsi abdita penetrarint. Antiquitatem qua sacram, qua profanam non aliter perceptam habuerunt, atque si omnem in ea diligentiam operamque reposuissent. Quid multa? Hispanos ceteros qui ea memoria politioribus litteris severisque doctrinis dignitatis aliquid attulere longo intervallo censentur antecessisse. Quantis praeterea praestantissimarum virtutum ornamentis praeditos censeatis fuisse? Nihil illorum pietate clarius, nihil magnanimitate illustrius, nihil divinae gloriae proferendae studio spectatius. Cuius gratia quid erat tam arduum quod ipsi refugerent, quid tam periculosum quod exhorrescerent? In oculis ferebant omnes ipsorum caritatem ac perpetuam erga cives, erga patriam, erga omne genus hominum benevolentiam. Principibus, optimatibus, infimis & magnis admirationi erat eorum vitae ratio, moresque sanctissimi apostolicae vitae imaginem exprimentes.

Quas ob causas doctrinae columina, episcopalis muneris ornamenta, conservatores patriae, priscae religionis revocatores, aetatis suae nobilitate, eruditione, consilio, auctoritate, sapientia, sanctimonia longe principes, ad immortalitatis & memoriam & religionem fuerunt consecrati, atque vel infestissimas famae nostrae gentes nominis sui gloria compleverunt. Et licet hi tres germani fratres reipublicae nostrae saluti mirum in modum contulerint, fuit tamen Leandri opera salutarior existimata. Cuius ut viri singulare facinus luculentius intelligatur, redigite in memoriam illius temporis imaginem cum arriana labes per universam Hispaniam nostram invaluerat. Sic profecto statuētis Deum immortalem gravissimas poenas ab Hispano populo expetere voluisse, qui tanta ipsum malorum adfecisset colluvie. Equidem haud male tunc temporis cum nostris esse actum putarim, si ut regem habuere bellicosissimarum gentium ac immanitate barbara-

rarum gloriosum in primis debellatorem, ita talem essent nacti qui arriana impietate furentia agmina cohibuisset. Sed pro dolor! nullius erat rei Leovigildus quam arrianarum partium cupientior. Ut nihil esset tam sanctum, quod non illarum causa violasset, nihil tam religiosum, quod non polluisset, non humanitatis, non communionis sanguinis rationem haberet, naturam ipsam dementiae suae reclamitantem repudiaret. Cuius denique inauditam omnes ac tantam erga summa dignitate filium, quantam ab homine cogitari existimo potuisse maximam adspexissent crudelitatem. Quare ne vos tam laeto ac hilari die necessario maerore adficere voluisse videar, non renovabo memoriam turbidissimae illius, quae fuit ab impietate & scelere excitata, tempestatis. Non dicam insaniae regiae fautores atque ministros religionis verae assertoribus acerbissima quaeque supplicia minitantes. Non loquar civitates & oppida optimorum christianorum, qui pro avita persuasione palam decertassent, innocenti cruore redundantia. Silentio praeteribo augustissima immortalis Dei templa indignissime direpta atque abominandis sacrilegiis contaminata. Tacebo praesules sanctissimos & optimates partim in carceres squalidos detrusos, partim in exilia perpessu difficilia eiectos, partim summa immanitate contrucidatos. Praetermittam privatos sedibus ac fortunis eiectos, expilatas urbes, vastatos agros, incensas domos, cetera denique multo miserissima atque luctuosa, quae ab impietate armata furore valuerunt excogitari. In hoc statu omnium calamitosissimo naturae laudibus efflorescebat Recaredus optimae adeo spei princeps sed nondum à paternae impietatis contagione liberatus. Non passus est diutius Leander tot annos in patriam insultare portentum illud, ac ratus furores eius à populorum cervicibus facile depulsum ire, si modo ipsorum moderatorem à conscelerata mente revocasset: noluit occasionem à clarissima illius indole sibi oblatam praetermittere. Intelligebat vir sapientissimus, quot & quam nobiles esset eloquentia in omni memoria victorias consequuta. Sciebat praeclare dictum ab Euripide quodcumque ferrum & vis hostium efficere posset, id omne confici disertis hominis oratione posse. Itaque, ut erat ipse in dicendo plurimum exercitatus atque flexanima eloquentia supra modum praeditus, apud Recaredum de religione disserendi consilium capit. Cuius benevolentiam tam

suavi artificio conciliat : causam optimam ita illi dilucide exponit : tam argute solide luculenterque confirmat : adversariorum calumnias adeo acute simul & polite refutat : tam incitata oratione tanto verborum ac sententiarum splendore ipsius mentem flectit & quasi versat ut contumacem animum tandem superatum ex immanitate ad clementiam , ex ferocia ad humanitatem , ex detestanda execrabilique disciplina ad Christi optimi maximi puram integerrimamque religionem perducere possit. O triumphum nobilissimum omnibusque clarissimorum imperatorum laureis longissime anteponendum !

Quis dicendo complecti tantum possit , quantum ex illo inclita gens traxerit emolumenti atque dignitatis ? Profec- to quamdiu rerum nostrarum monumenta permanebunt, quamdiu litterae , quamdiu Hispania erit ; tamdiu libertatem christianam , bona , fortunas , domicilia , religiones, instituta maiorum , leges , iudicia, humanitatem, omnia denique dignitatis ornamenta praesidiaque stabilitatis illo faustissimo die immortalis Dei summo erga nostros beneficio, atque magnanimi eloquentissimique viri contentione ac labore ex ipsis paene fatifaucibus erepta & nostris conservata atque restituta , posteritas omnis praedicabit. Et erunt, qui oranda- dae orationis , animosque flectendi artem nonnisi ad malas causas defendendas prodesse dicant , cum videant ipsam ad omnium pulcherrimam asserendam à viris sapientissimis tractam gravissime atque revocatam esse ? Et existent, qui ea nullum oratori sacro parari posse compendium putent , cum intelligant nullam esse reipublicae partem , quae non ab ipsa fuerit egregie descripta , sapienter composita , scite graviterque ornata atque constituta ? Et reperientur, qui eam virtutis expertem esse contendant , cum principem potentissimum non humanitatis officia , non leges , non iura reverentem , sed in vim ac feritatem paterno exemplo mire propensum ornatae concitataeque orationis viribus expugnatum esse conspiciant ?

At fuere homines profligatissimi, qui eloquentiae phaleris & ecclesiae & reipublicae existimationem dignitatemque oppugnarint , atque divina ac humana iura sceleratissime perturbarint. Sit ita sane. An propterea erit dicendi ars expositissima è concionibus sacris proscribenda ? minime quidem.

dem. Quin potius quoniam ipsa in utramque partem valet, qua nequissimi hostes abutuntur opera ad perniciem, haec certe accendere unice nos debet ut consimilem plane adhibeamus ad salutem. Quid ? illi ut falsas ac exitiabiles adserant opiniones nullas vigilias, contentiones, molestias, certamen denique nullum deprecantur : nos pro vera persuasione saluberrimaque doctrina propugnaturi non parem laborem suscipiemus ? Illi ut religionem, humanae mentem societatis ac status reipub. firmamentum, ex hominum animis deleant in oratione coloranda perpoliendaque quam vehementissime sudant : nos ad illam sartam tectamque oratione exornatissima tuendam non totis nervis annitamur ? Illi ut sanctissimos ordines in maximam invidiam adducant, caerimonias sacrorum extinguant, solium maiestatis evertant atque labefactent, divinas ac humanas leges rescindant, omnem paene artem exhauriunt, eloquentissimorum veterum lectione perpetuos dies noctesque consumunt : nos ad res tam sacrosanctas à profligatissima eorum audacia conservandas omnibus instrumentis orationis non erimus paratissimi ?

Nam quod evangelii sacri veritatem splendide ac magnifice extollunt permovendisque animis singularem potestatem magna cum voluptate nostra faciunt ingentique gratulatione. Habet illud quidem vim tantam ad homines immortalium bonorum cupidos efficiendos, quantam tribuere ei potest omnium rerum molitor & effector Deus. Prorsus ut quae tantopere iactant ac si fingi valent admirabiliora, coelestis gratiae praesidio fieri fateamur potuisse. Sed nos de auxiliis divinis hoc tempore non loquimur, quae sunt illa multo potentissima. De illis dicimus, quae humano possunt ingenio, industria, exercitationeque parari. Asserimusque eorum maximo afflictam christianam esse rempublicam carituram, si eloquentiam splendidam mira sua virtute flectentem animos incultam hoc tempore atque iacentem esse patiemur. Utinam, sapientissimi viri, evangelici codicis veritates integerrimae & venerandae nullis opus haberent humanae sollertiae subsidiis, ut ipsae in vulgus probari possent. Utinam simplicissima omni-que ornamento vacua divini verbi explicatio illius praecepta atque consilia in christianorum animis constituendo sufficeret. O quam egregie actum esset cum nostris hisce temporibus ! Ne praedicandam animi simplicitatem & candorem

illustrem christianismo veteri invideremus. Sed abierunt tempora illa aurea & fortunatissima, quae numquam fortasse revertentur. Florescebat tum temporis sapientia, pietas ac rerum aeternarum amor perquam insigniter enitescebant. Eoque christiani robore animi, ea indole virtutis atque continentiae erant ut respuerent omnes voluptates, omnem vitae suae cursum in labore corporis & animi contentione conficerent, quos non quies, non remissio, non ludi, non convivia delectarent, nihil in vita expetendum putarent, nisi quod esset cum christianis officiis ac virtutis praestantia coniunctum. Huiusmodi verae religionis cultoribus, moriar, si quidquam erat nuda evangelii veritate delectabilius, atque ad illorum animos impellendos fortius, qui Christi Op. M. ceterorumque caritatem reliquis omnibus & cupiditatibus & honoribus & divitiis liberaliter antetulissent. Postea vero quam commemorabilis illa fidelium pietas atque laudabilis innocentia morum è christiana republica exulavit, atque veteri illi mansuetudini, acerbitas; temperantiae, luxuries; christianae modestiae, fastidium; opum neglectioni, ambitio; paupertati, opulentia; candori, fraudatio, labori, otium; delictorum turpitudine ac irritamenta, priscarum virtutum honestati clarissimisque exemplis successerunt; ò rem magnopere deplorandam! ipsa evangelii facies commutata est, quaeque iucundissima quondam voluptate perfundeabat animos, corruptis populorum moribus, visa est mortalibus horridissima. A qua nos igitur humanarum rerum opem & auxilium petamus ut ea decreta atque consilia, quibus aeterna hominum salus continetur reddere possimus multitudi iucundiora, si eloquentiam illam flexanimam, si sermonis ornatum, quo nihil est tam horridum quod non splendet & quasi excolatur, repudiaverimus? Nam ponamus in conventu variorum generum frequentissimo persuadere debere quemquam contemnendas opes, voluptates fugiendas, amicos, parentes, cognatos propter Deum deserendos, condonandas inimicorum iniurias, amplissimos quosque honores despiciendos, aequissimo animo oppetendam mortem esse. Quis dubitet ea esse gravia molestissimaque iis, qui nihil cogitant nisi terrena, caduca, fugacia: nihil amant nisi sensuum blandimenta: qui nihil moliuntur nisi vindictas: qui spectaculis, deliciis, magnifico rerum instructu

tu summopere delectantur ; qui nihil praestabilius ducunt vita otiosa , & plena atque conferta voluptatibus ? An putemus nos esse quidquam apud tales loquentes profecturos nisi illa loca mira sermonis elegantia ac iucunditate condiamus , opulentissimis sensibus orationem locupletemus , magno splendore verborum omnia collustremus , nisi amplificatio- nibus admirandis exardescamus ac vehementi oratione ad maximos motus animos audientium compellamus ? Profecto si omnia eloquentiae adiumenta , quae orationes huiusmodi locis tractandis idoneae requirunt , vellem enumerare ; si quantum artificium , quantum ornatum , quantam facundiam , quot affectus pudoris , metus , ignominiae , invectivae adversus voluptates postulant ut hisce temporibus comprobentur , & cum fructu ac iucunditate audiantur ; si verborum pondera , si nobiles affectus laudis , amoris & honestatis , quos adhortationes ad multitudinem christianae virtutis ac perfectionis studio inflammandam comparatae flagitant atque repossunt ; si incredibilem animorum concitationem , orationis ubertatem , si gravitatem sententiarum ad obstinatas voluntates à scelere admonitione revocandas necessariam : si orationem interdum varietate sane mirabilem ; si affectus diversos quibus sunt tractandae obiurgationes ; si denique stili delectamenta , suavitatem exquisitam , adfectus spei , contemptus , laudis , quibus consolationes debent adornari persequi dicendo conniterer : sine dubio fore arbitror ut intelligeretis boni oratoris sacri vicem nonnisi eum conquisite defendere posse , qui sit splendidissimis orationis divitiis & copiis quam instructissimus.

Sed illud persuasum vobis esse volo , iuvenes lectissimi , omnia illa ornamenta orationis , omnem affectuum ciendorum artem quamvis singularem vanissimam à cordatioribus esse putandam si virtus decori minime illis accesserit ceteris rhetoricis artibus excellentior. Nam quemadmodum qui magno auri pondere , gemmis pretiosa denique afflueret supellectile , deesset vero ratio earum rerum recte collocandi , atque ad usum optimum referendi miser omnino atque Iro ipso pauperior merito haberi posset : sic ego oratorem quantumvis ornatissimum , arte vero destitutum , cum argumentum illiusque cogitata ac sensus omnes , tum orationis genus ad locum , tempus , auditorum ordinem , ingenium , indolem ,
mo-

mores quam sapientissime accommodante, non eloquentem, sed loquacem minime ferendum, non sapientem, sed ineptum nuncuparem. Atque hanc artem tanto magis video esse oratori sacro necessariam, quanto maiorem ad illius personam gravissime sustinendam prudentiam intelligo sagacitatemque requiri. Non enim ille quamdam personarum instituere debet classem; sed eruditi, sapientes, nobiles, aulici, praesules, omnes ex eius ore pendent, omnes in ipsum tamquam publicum magistrum intuentur evangelicae disciplinae. Quanta propterea antecellere debet ipse sapientia, quanta iudicii in oratione temperanda gravitate! ut & amplitudini ac maiestati loci & audientium dignitati, aetati, sexui & proprio concionandi satisfaciat ministerio. Sed maxima decori eloquentiae sacrae necessitas non tam ex eorum, qui illud diligenter colerent, splendore, quam ex turpitudine eorum, qui dicendo non curassent, elucebit. Missos illos facio, qui adversus quaedam genera magnopere colenda parum se ostenderent officiosos. Quos non impedisset venerandum sacris addictorum nomen, quominus illorum vitia coram imperita multitudine proderent in eaque inveherentur inflammati. Non magistratum auctoritas & amplitudo, quin illorum reipublicae temperandae rationem regi optimo probatam, sed fastidiosis nonnullis iniucundam obiurgarent peracerbe in eosque subiectos concitarent populos. Praetereo reverentiam aetati debitam violantes, qui res obscenissimas longeque turpissimas apertis exprimerent verbis. Ita ut castae ac verecundae orationis amantissimum quemque deterrent ab audiendo & puerorum puellarumque animos in illis erudirent, quorum ignoratio maximo illis emolumento esse, scientia incredibilem importare solet calamitatem. Taceo, qui in argumento orationis nullam auditorum haberent rationem, qui in luxurie, crudelitate, avaritia coarguenda essent copiosissimi, cum de ambitione ac studio laudis immoderato docta humanissimaque oratione dicere, esset opportunissimum. Tales ego è concionatorum numero expungendos putarem, tamquam summa importunitate homines. De illis loquor, qui artis ac philosophiae vitio gravissime peccavissent.

Qui in argumento idoneo tractando cum urbanis austero modo ac more agerent; cum humanitate praestantibus rustice

ce ac impolite , cum leni virginum coetu severe & graviter , cum sapientibus contentiosa vehementique ratione. Qui tragoedias agerent intempestive atque ardentes orationis fasces adhiberent in rebus parvis. His hominibus qui excogitari potuissent stultiores ? Nam quid ego memorem illos , qui aut apud graves & ornatos homines abiecte & humiliter ; aut apud rudes & humiles granditer & splendide ; aut apud ingenuos & liberales ineleganter inornateque ; denique in maxima frequentia civitatis non aliter atque si apud pagorum incolas versarentur , facerent verba ? Quid dicam in ciendis animorum motibus admirabiliter intempestivos , ita ut pro amore odium , pro verecundia confidentiam , spem pro metu , pro invidia excitassent misericordiam ? O inscitiam singularem ! O frustra susceptos labores ! Quorsum enim spectaret eloquentiae , si quam haberent , instructus & apparatus , cum neque illam apte collocare , neque optatos ex eadem fructus decerpere potuissent ? Horum vero utrum existant concionatores aliqui necne , non definio , viri ornatissimi. Illud affirmare non dubito si plurimas ex his , quae vulgo collaudantur , concionibus expendere vobis liceret paucas admodum credo fore inventuros in decoro examussim observando accuratissimas. Inveniretis alteram facundia ac elegantia dicendi caractere praestantem ; sed imbecillitate doctrinae pro concionis & auditorum genere languescentem. Alteram sententiose , graviter subtiliterque perfectam esse videretis , sed in qua deessent splendida verba ac rebus sublimibus , grandibus enunciandis accommodata. Illa ob figurarum lumina , lenocinia , veneres & egregias amplificationes magna vos afficeret iucunditate ; at credo vos ipsos illa oblectamenta moleste laturos , quod maximam partem animadverteretis minime locum obtinuisse suum. Hac inter legendum excitari forte sentiretis ; sed si argumenti naturam & auditorum genus respiciatis , longe alios causam efflagitasse motus fatebimini. Quod in illa esset argumentandi subtilitas , quod eminerent acumina , quod exquisita eruditione praestaret , quod sonoro stilo demulceret aures , quod oblectaret egregie sale , flosculis ac festivitate valde à vobis plausu digna iudicaretur. Sed si ea omnia cum maiestate loci , cum gravitate personae oratoris sacri , cum severitate argumenti ceterisque adiunctis forti acerrimoque iudicio contendissetis ; quaedam

dam ex illis ostentationem redolentia , alia nimia ac modi limites transeuntia , nonnulla minime idonea ac improbanda offenderetis. In hac laudaretis divinae thesauros sapientiae, ac rerum sublimiorum ubertatem : sed dolendum vobis foret necessario , neque in intimos auditorum sensus cogitationesque penetrare , neque voluntates inflammare odio , neque amore corripere , neque misericordia flectere , neque alios motus excitare , quos & frequentissimus conventus & materies ad dicendum proposita postulaverat. Quae concio cum praecipuo maximoque oratoriae officio minime fuerit perfuncta , quis illam dixerit exacte servavisse decorum quamvis rerum ac sententiarum instructu splendescentem uberissimo ? Innumera eiusmodi oculatissimus quisque atque artis bene peritus sine negotio deprehendere posset. Quae quo luculentius ostendunt magnas saepe virtutes ob iudicii imbecillitatem cum peccatis ingentibus commisceri , hoc validius ad iudicium selectissima philosophia corroborandum existimare debent eum , qui in maxima orationis virtute excellere velit. Quam nisi plene cumulateque possidebitis, scitote , iuvenes , numquam vos esse perfectam absolutamque eloquentiam atque adeo oratoriae sacrae palmam longe optatissimam consecuturos. Sed iam sentio vos in audiendo defatigatos , & quam ipse virtutem sedulo colendam praedico, hanc abutendo fortasse perspecta humanitate vestra , viri ornatissimi , ne hoc tempore neglexisse existimer , magnopere pertimesco. Satis igitur iam satis , meo quidem animo , planum hactenus atque testatum feci quam recte ornatissimam eloquendi rationem atque ad adfectus concitandos mire valentem principem in oratoria sacra obtinere locum pronunciaverim , cuius opibus locupletati evangelii christiani praecones sanctimoniae iuxta ac eruditionis splendore clarissimi lucem christianae reipublicae quam maximam attulerunt pulcherrimeque de populorum animis triumpharunt : qua etiam adversus amentissimam perditorum hominum eloquentiam pro sinceritate doctrinae uti nos expediat : quam denique propter hodiernos populorum mores ac studia necessario retinendam , atque ob multiplex & varium hominum genus quibus christiana societas conflatur sagaci attentissimoque decoro excolendam atque pertractandam inexpugnabilia confirmant ac probant argumenta. Omnino ut qui ornat-

tus gravitate atque animorum concitandi vi prudentissime temperata plurimum possit, is in eloquentissimum sacrorum oratorum cooptari ordinem promereatur.

Quae cum ita se habeant, dubitabitis, lectissimi adolescentes, quin omnem vestram operam, studium, diligentiam, omnes aetatis ac industriae nervos ad florentissimam validissimamque artem comparandam adipiscendamque conferatis? Quod si illa non tam esset in praesenti oratoriae sacrae necessaria, atque ipsius assertorum magnam copiam haberemus: adhuc tamen esset vobis perdiscenda, qui ad maximam omnibus in rebus dignitatem manibus pedibusque connitimini. Nunc autem cum ea in situ & squalore iaceat, ita prorsus ut nisi advigilemus, nisi adnitamur, nisi ad ipsam excitandam omnes ingenii vires contendamus maximopere sit metuendum ne brevi oratoria nostra ex hominum animis extinguatur; quid expectatis, quid ambigitis, aut cur non vobis summam pro illa revocanda instaurandaque suscipiendam esse dimicationem putatis? Etenim si nos solidam habere atque germanam oratoriae sacrae formam ducitis vehementer erratis, adolescentes, atque fallimini: umbra & imaginibus tantum utimur. Ex tanto enim concionantium quos videtis numero rarissimi existunt, qui proprio Marte laborent: perpauci qui orationis cultui serviant: nulli fere, qui ad propriae inventionis sollertiam eluctandum sibi esse putent. Divinus ille sacratissimusque codex inter blattas tineasque delitescit. Iacent in oblivionis tenebris Chrysostomi. Non evolvuntur Augustini. Eorum qui nec ingenio, nec sapientia, nec gravitate sunt cum veteribus auctoribus ullo pacto conferendi exsultant ac dominantur lucubrationes. Ac huiusmodi quidem concionum gallicarum cupientissimis easdemque pro suis passim integras venditantibus facile pateremur à multitudine imperitorum plaudì, à semidoctis eos in sidera continenter tolli, ipsorum denique longe lateque nomen celebrari. Rati id genus praeconia vanissimum tantummodo conficere ac falsum posse simulacrum celebritatis. Vera gloria ingenii atque litterarum è solidissime sapientium pendet iudicio, qui tantum abest, ut tales plagarios expilatoresque probent, ut ante mortales ceteros longe ignavissimos existiment. Fecisset Deus, ne quod ipsi reputare quodammodo habereque debuissent sacrosanctum, magna ipsi quoque ac

vituperanda violassent audacia. Patriam dico linguam, viri humanissimi, quam concionibus praepostere insulsissimeque vertendis tot verborum prodigiis atque portentis repleverunt, tot sordibus deturparunt, conspurcarunt, macularunt, foedarunt, ut ad nativum ipsius splendorem delendum quasi quodam malo acerbissimoque fato exorti hoc tempore videantur. Fecisset ne isthaec consuetudo tam longe serperet ad interitum eloquentiae ac Hispanae gloriae detrimentum. Nam, obsecro, quid indignius ea natione, quam veluti disertissimorum hominum parentem omnes litteratae gentes sanctissime coluerunt, cuiusque eloquentiae, humanitatis, ingenii nulla est ora, nulla sedes, nullus locus, in quo non exstent clarissima impressa vestigia; quid, inquam, indignius dici aut cogitari potest, quam, ut qui ingenii vena divites ac eloquentiae thesauris adfluentes esse debuissent, ita se inopes ac pauperes ostendant, ut nisi exterorum ingeniorum opibus plane instruantur numquam propria industria posse iudicent, ne mediocriter quidem, locupletari? O inertiam singularem! O vecordiam minime ferendam! O praeposteram levitatem atque à maiorum nostrorum gravitate turpissime deficientem! Et mirabimur exteros homines perquam abiecte de ingeniis nostris sentire, quamdiu per nostratum animos talis ingenii Hispani oblivio pervaserit? quamdiu apud nos erunt tanta erga res externas observantia, tanta, si diis placet, modestia ut illas penitus deosculentur; de sua vero mentis sterilitate tam ingenue & verbis & factis confiteantur? Nec enim illi quanti maiores nostri in omni liberalissimo studio, quanti in omni artium ac ingenii laurea exstiterint meminisse volunt; nec vero quam multis excelsi animi atque abstrusae multiplicisque doctrinae viris nostra hodie litteraria respublica gloriari possit, considerare. Sed adrepta undecumque de ingeniorum nostrorum dignitate detrahendi occasione, culpam quorundam fatuitatis in universae gentis transferunt stuporem, impudentissimeque de nobis tamquam de mortalium universorum ineptissimis obloquuntur. Ut si qui sunt paullo iustiores ut de superiorum Hispanorum ingenii fama sentiant honorificentius; at ipsi tamen laetum illum eloquentiae florem, quae nostros tantopere ornasset, iam pridem dictitant emarcuisse, atque uberta ingenia patriis sedibus relictis in externa domicilia commigrasse.

Quid

Quid igitur est quod in tanta litterarum & eloquentiae iactatione ad dignitati reipublicae nostrae consulendum, atque impudentissima obtrectatorum nostrorum ora occludenda facere debeatis optimi adolescentes? Nihil, opinor, nisi ut in eas artes à quibus ignavi homines abhorrent, vos omni animo atque voluntate incumbatis. Illi elegantiores litteras irrident: vos omni studio atque reverentia prosequimini. Illi scripta veterum inter cetera eloquutionis laude praestantissima ne adspicere dignantur quidem: vos diurna nocturnaque manu pervolutate. Illi in patria lingua colenda vehementer se praestant negligentes: vos illius candorem nitoremque aureum in oblectamentis habetote. Illi domesticos poetas elegantissimos despiciatui habent atque ludibrio: vos eosdem admirabili quadam benevolentia complectimini. Illi adcuratas rhetorum praeceptiones tamquam puerorum nugamenta praetermittunt: vos ipsas diligentissimi cuiusque studio dignas iudicate. Illi criticam, illi bonam logicam, illi scripturas divinas, illi maximarum artium scientiam negligunt: vos multiplici ista rerum notitia pectus cumulate vestrum. His amoenioribus severisque studiis quasi quibusdam gradibus ad gloriae templum concionatores eminentes nostri pervenerunt. Quorum vobis, iuvenes, qui nonnisi ardua ac excelsa meditami, praeclara gravissimaque proponere debetis exempla. Horum igitur litteratissimorum hominum vestigiis insistentes ad illius eloquentiae fastigium maturate in qua emineat sapientissimis sententiis lectissimisque verbis ornata oratio atque perpolita: quae adfectuum granditate fulgeat singulari: ita ut vobis dicentibus nulli resistere queant; omnium animi concutiantur & inflammentur. Et quidquid obesse videatur obtemperando, id omne vestra vos forti & ardenti voce frangatis atque dissipetis. Omnino ut omnium voluntatibus vestra imperare dicatur oratio. Illa vero maxime virtus eluceat, quam longe praestare ceteris ostendimus. Quo non tantum eloquentiae ornamento, sed subacti iudicii commendatione inclarescatis. Eam si assequemini, vos non in servos, sed dominos, non discipulos, sed magistros, non interpretes, sed auctores evasisse tandem aliquando gloriabimini. Denique quam ignavia rebus exteris emancipata iacturam attulit, hanc vos labore vestro cumulatissime compensabitis. Quo, quid vobis per deos ad famam, existimationem, gloriam optabilius praedi-

cabiliusque accidere possit? Erit quippe tempus cum laborasse sudasse pro dignitate patriae, graves molestias pro ipsa pertulisse periucundae sit vobis atque honestissimae voluptati. Cum iniqui nostri vel inviti praedicabunt non deesse in Hispania iuvenes industrios atque sollertes, quorum opera, manu, cultu, eloquentiae sacrae squalens campus revirescat. Cum intelligent hos fuisse Fulgentinos alumnos, quibus nulli in natione nostra diligentia, sedulitate, labore, florentissimarum artium studiis, acceptis à rege ornamentis, reperiantur praefulgentiores. Cum sapientes ac docti omnes, qui ministerium verbi summa à vobis sapientia gravissimaeque eloquentia ornari videant, ingenium vestrum, vigilias bene locatas demirabuntur atque laudabunt, & Fulgentinum seminarium, quod eo splendore, ea praestantia dignitatis alumnos tulerit, amplissimis decorabunt elogiis, illudque ad reipublicae christianaе praesidium ac decus, ad veterem eloquentiae sacrae gloriam in his vestris & maiorum sedibus recuperandam, ad illustre exemplum posteritatis feliciter instauratum atque restitutum esse conclamabunt.

Huius ut gaudii, praesul illustrissime, compotes esse possimus per dexteram istam tuam liberalem oro atque obsecro ut eloquentiae studiorum nitore pro virili servias atque provideas. Da hoc ecclesiae Carthaginensi tuae, quae ex optimis eloquentiae artibus locupletissimum est olim pulcherrimumque fructum relatura. Da gloriae nationis, quae horum studiorum fulgore & amplitudine amoenissimorum spectata dedit olim litterario orbi pereximiae mentis specimina, atque celsitatis animi luculentissima testimonia. Ego vero qui ita salvus beatusque siem ut tam sum institutionis huius famae appetens quam qui est omnium appetentissimus: Deum immortalem quaeso, qui te diu hilarem, erectumque custodiat ut quae respublica litteraria meritorum tuorum magnitudine reflecta fuit hactenus & confirmata, haec te fautore, te maecenate, te parente multo diutius perfruatur, atque cumulatissimam aeternamque benignitate tua aliquando celebritatem & nomen adipiscatur.

Imprimatur,
Pareja.

Faint, illegible Latin text, likely bleed-through from the reverse side of the page. The text appears to be organized into several paragraphs or sections, though the specific words and meanings are not discernible due to the low contrast and fading.